

Projekt WASTEWISE

Poliitilised soovitused

koostanud
AAEL & CoPE

WASTEWISE

Sissejuhatus

Erasmus+ KA210-VET projekti Waste Wise: Enhancing Governance for Sustainable Waste Management (nr 2024-2-SK01-KA210-VET-000260945) raames läbiviidud Slovakkia ja Sitsiilia jäätmekäitlussüsteemide võrdlev analüüs: väljakutsed, lähenemisviisid ja EL-i poliitikate rakendamine (link) põhjal on partnerasutused koostanud hulga soovitusi, et tugevdada tõhusust, jätkusuutlikkust ja valitsemist osalevates regioonides.

Võrdlev analüüs hõlmas küsimustikku, mille abil hinnati asjaomaste haldusametnike ja EL-i ning riiklike jäätmeseaduste rakendamisega tegelevate esindajate teadmisi ja hoiakuid. Tulemused näitasid, et keskkonnapoliitika eesmärkide tundmine on üldiselt kõrge, samas kui konkreetsete õigusraamistike ja nende praktilise rakendamise mõistmine on piiratud. See teadmine on aluseks mitmele soovitusele, eriti neile, mis käsitlevad valitsemist, haldusvõimekust ja kutsealast koolitust.

Tugevdada valitsemist, koordineerimist ja poliitilist ühtsust

Tõhus jäätmekäitlus nõuab sidusat valitsemist kõigil haldusastmetel. Slovakkias on pädevused suhteliselt tsentraliseeritud, mis põhjustab omavalitsuste vahel ebaühtlasi tulemusi. Sitsiilias takistab killustunud valitsemine ja vähene koordineerimine regionaalsete ja kohalike omavalitsuste vahel sageli EL-i jäätmeeesmärkide täitmist.

Uuring kinnitas, et paljud kohalikud ja regionaalsed ametnikud ei tunne oma pädevusi ja kohustusi EL-i ja riiklike jäätmeseaduste kohaselt. See puudus põhjustab viivitusi planeerimisel, aruandluses ja järelevalves.

Nende väljakutsete lahendamiseks peaksid mõlemad regioonid rakendama integreeritud valitsemismudelit vastavalt EL-i jäätmedirektiivile (direktiiv 2008/98/EÜ, muudetud direktiiviga (EL) 2018/851). Institutsioonidevaheliste koordineerimisplatvormide ja regionaalse jäätmeobservatooriumi loomine võib parandada suhtlust, jälgimist ja nõuete täitmist. Avalike töötajate süsteemne koolitus peaks neid reforme toetama, et poliitilisi eesmärges tõhusalt ellu viia.

Moderniseerida infrastruktuuri ja suurendada töötlemisvõimsust

Ringmajandusele üleminek eeldab piisavat töötlemisvõimsust ja kaasaegset infrastruktuuri. Mõlemad regioonid seisavad silmitsi puudustega, mis piiravad taaskasutust ja hoiavad jäätmete ladustamist.

Slovakkia peaks parandama kogumist ja kompostimist maapiirkondades.

Sitsiilia peaks lõpetama kompostimis- ja biogaasijaamade võrgustiku rajamise.

EL-i vahendeid, nagu Ühtekuuluvusfond, LIFE ja Taaste- ja Resiliensifond, tuleks kasutada strateegiliselt, et saavutada EL-i eesmärk, mille kohaselt ei ladestata 2035. aastaks rohkem kui 10% kodumajapidamiste jäätmetest. Integreeritud regionaalsed investeerimisplaanid tugevdavad jätkusuutlikkust ja poliitilist ühtsust.

Rakendada nutikaid majanduslikke ja regulatiivseid instrumente

Mõlemad regioonid peaksid laiendama „Pay-As-You-Throw“ (PAYT) süsteeme ja tõstma ladestustasusid, et edendada jäätmete vähendamist ja taaskasutust. Tugevdatud tootja laiendatud vastutus (EPR), vastavuses direktiiviga (EL) 2018/852, julgustab tootjaid integreerima ökodisaini ja korduskasutust.

Roheülemineku fondide loomine võib aidata väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel rakendada ringmajanduse ärimudeleid ja stimuleerida innovatsiooni.

Investeerida haridusse, teadlikkusse ja ühiskondlikku kaasamisse

Kodanike osalus on EL-i eesmärkide saavutamisel võtmetähtsusega.

Valitsused ja omavalitsused peaksid tugevdama keskkonnateadlikkuse kampaaniaid ning integreerima jäätmete mõistmise ja ringmajanduse kooliõppesse ja kutseõppesse.

Kohalikud algatused – nagu Zero Waste koolid, parandustöökojad ja preemiasüsteemid – võivad tõhusalt muuta käitumist ja tugevdada kodanike kaasatust.

Parandada andmehaldust, jälgimist ja läbipaistvust

Usaldusväärsed andmed on hea valitsemise aluseks.

Slovakkia ISOH süsteem ja Itaalia MUD/RENTRI süsteemid peaksid olema omavahel ühilduvad ja vastama EL-i aruandlusstandarditele.

Digitaalsed jälgimistöriistad – nt GIS-põhine jäätmete kaardistamine ja kogumine QR-koodidega – suurendavad läbipaistvust ja võimaldavad paremini jälgida EL-i eesmärkide saavutamist.

Edendada üleminekut ringmajandusele

Jäätmekäitlus peab arenema laiemaks ringmajanduse raamistikuks.

Slovakkia Ringmajanduse tegevusplaan (2022) ja Sitsiilia regionaalne jäätmeplaan (2024) peaksid olema ellu viidud pilootprojektide kaudu võtmesektorites (ehitus, toidujäätmed, plastid).

Osalemine EL-i algatustes, nagu Circular Cities and Regions Initiative (CCRI), võib kiirendada innovatsiooni ja õppimist regioonide vahel.

Rakendada majanduslikke stiimuleid jäätmete vältimiseks ja korduskasutuseks

Ringmajandus ei puuduta ainult taaskasutust, vaid ka jäätmete vältimist: vähendamist, disaini, parandamist ja korduskasutust. OECD toob Itaalia näitel välja maksupoliitika potentsiaali.

Soovitatakse edendada:

- jagamismajanduse mudeleid,
- parandus- ja korduskasutuskeskusi,
- stiimuleid ettevõtetele, kes kasutavad korduvkasutatavaid pakendeid või tagastussüsteeme.

Samuti tuleb arvestada sotsiaalset õiglust: tööriistad peavad olema kättesaadavad haavatavatele kodanikele ja vähemushiskondadele (nt vikerkaareperedele või muudele sageli tähelepanuta jäetavatele peretüüpidele).

Tagada territoriaalne isemajandamine ja ühtne infrastruktuur

Slovakkias on piirkondi, kus endiselt ladestatakse üle 50% kodumajapidamiste jäätmetest; Itaalias on märkimisväärsed regionaalsed erinevused nii sorteerimises kui ka töötlemisvõimsuses.

Poliitikad peaksid toetama riiklikke ja piirkondlikke plaane, mis tagavad piisava infrastruktuuri ja ühtsed miinimumstandardid, et ükski territoorium ei jääks „nähtamatuks“ jäätmekäitlusketis.

Võidelda tõhusalt ebaseaduslike tegevuste ja ebaseadusliku jäätme ladustamise vastu

Itaalias on „ecomafia“ olemasolu jäätmesektorites tuntud ja see kahjustab kogu ahelat. Slovakkias – nagu paljudes teistes riikides – on vaja tugevdada kontrolli, keskkonnajärelevalvet, läbipaistvust ja sanktsioone, et vältida ebaseaduslikku ladustamist, ebaseaduslikku jäätme kauplemist ja protsesside nähtamatust.

Kommunikatiivselt ja identiteedi seisukohast tuleb rõhutada, et õigus tervislikule keskkonnale on ka õigus sotsiaalsele ja keskkonnavalasele õigusele – mitte ainult keskkonnaprobleem.

Arendada võimekust ja edendada rahvusvahelist koostööd

Küsimustiku tulemused näitavad selget vajadust avalike töötajate võimekuse suurendamise järele, eriti EL-i jäätmeseaduste mõistmise ja rakendamise osas.

Sihtotstarbelised koolitusprogrammid peaksid keskenduma:

- õigusraamistike tõlgendamisele,
- andmete aruandlusele,
- osapoolte vahelisele koordineerimisele.

Rahvusvahelist koostööd Erasmus+, Horizon Europe ja Interregi kaudu tuleks laiendada, et tugevdada kogemuste vahetust ja teadmiste jagamist sarnaste väljakutsetega regioonide vahel.

Kokkuvõte

PEuroopa roheline kokkuleppe, ringmajanduse tegevuskava ja null saaste strateegia eesmärkide saavutamiseks peavad Slovakkia ja Sitsiilia minema kaugemale formaalsest vastavusest ning kehtestama integreeritud ja teadmuspõhise valitsemise.

Haldusvõimekuse tugevdamise, infrastruktuuri investeringute, kodanike kaasamise ja ringmajanduse põhimõtete omaksuõtmise kaudu võivad mõlemad regioonid saada eeskujuks jätkusuutlikus jäätmeäitluses ja regionaalses koostöös EL-is.

Spolufinancováno
Evropskou unií

**Kas soovite
rohkem
teada?**

✉ bohatova.zuzana@gmail.com

🌐 www.wastewise.sk

📷 Wastewise2025

*Võtke meiega
ühendust!*

